

ביאור הדף מסכת בבא בתרא דף ס"ג

אומרת הגמרא שפשוט שאדם שאמר קודם מיתתו שפלוני **יחלוק** בנכסי נותנים לו חצי מהירושה של אותו האדם, אך אם אמר תנו **חלק** לפלוני בנכסי, אמר רבינא בר קיסי שחולקים לו כפי שנאמר בברייתא שהאומר תנו חלק לפלוני בבור לדעת סומכוס אין פחות מרביע, כיון שאנו מסתפקים אם כוונתו הייתה לחצי מהבור או לכל שהוא בבור, וכיון שלדעת סומכוס ממון המוטל בספק חולקים, ממילא חולקים את החצי מהבור שעליו הספק והוא נוטל רבע.

ואם אמר תנו חלק לפלוני מהבור לחבית, אנו מסתפקים האם כוונתו לרבע מהבור שהוא חצי משיעור חבית ששיעור החבית חצי מהבור, או שכוונתו לכל שהוא בבור, וכיון שלדעת סומכוס ממון המוטל בספק חולקים, חולקים את אותו החצי משיעור החבית שהוא רבע מהבור, ונותנים לו רבע משיעור חבית שזה שמינית מהבור.

ואם אמר תנו חלק לפלוני מהבור לקדירה, אנו מסתפקים האם כוונתו לשישית מהבור שהוא חצי משיעור קדירה ששיעור הקדירה שליש מהבור, או שכוונתו לכל שהוא בבור, וכיון שלדעת סומכוס ממון המוטל בספק חולקים, חולקים את אותו החצי משיעור הקדירה שהוא שישיית מהבור, ונותנים לו רבע משיעור קדירה שזה אחד חלקי י"ב מהבור.

ואם אמר תנו חלק לפלוני מהבור לטפיח דהיינו לשתות בו, אנו מסתפקים האם כוונתו לשמינית מהבור שהוא חצי משיעור טפיח ששיעור הטפיח רבע מהבור, או שכוונתו לכל שהוא בבור, וכיון שלדעת סומכוס ממון המוטל בספק חולקים, חולקים את אותו החצי משיעור הטפיח שהוא שמינית מהבור, ונותנים לו רבע משיעור טפיח שזה אחד חלקי ט"ז מהבור.

מביאה הגמרא ברייתא שאומרת שלוי שמכר שדה לישראל ואמר לו על מנת שהמעשר ראשון מתבואת השדה יהיה שלי, המעשר ראשון שלו. ואם אמר לי ולבניי אם מת הלוי יתן הקונה את המעשר ראשון לבניו, ואם אמר לו כל זמן שהשדה זו בידך, והקונה מכרה וחזר ולקחה אין ללוי על הקונה כלום.

ושואלת הגמרא מדוע מועיל מה שהתנה הלוי עם הקונה שהמעשר ראשון יהיה שלו הרי יש דין שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, והקונה עוד לא גידל את התבואה וממילא עוד לא בא המעשר ראשון לעולם.

ועונה הגמרא שכשהתנה הלוי שהוא מוכר את הקרקע על מנת שמעשר ראשון יהיה שלו, ממילא הוא שייר את מקום המעשר ראשון בקרקע ולא מכר אותו, ולכן אין כאן דבר שלא בא לעולם, אלא הוא שייר לעצמו חלק בקרקע.

ואמר ריש לקיש שלומדים מהברייתא הזו שהמוכר בית לחבירו ובשעת המכירה התנה ואמר לו, שהוא מוכר את הבית על מנת שדיוטא העליונה דהיינו הגג של הבית שיש לו מעקה בגובה י' טפחים, התנאי מועיל והדיוטא העליונה שלו.

עמוד ב'

ושואלת הגמרא מה הוסיף ריש לקיש, הרי בלא התנאי הדין הוא שהמוכר את הבית לא מכר את הגג, וממילא בכל מקרה הגג שלו. וביאר רב זביד, שאמנם אף אם המוכר לא התנה הגג נשאר שלו, אבל אם התנה מותר למוכר להוציא זיזים מהגג מעל חצר הבית, אם בלא התנאי המוכר יכל להשתמש בגג בלבד.

ורב פפא ביאר שבא ריש לקיש לומר שהגג שלו והוא יכול לבנות עליה על גבי הבית, ואמנם אף לולי התנאי היה הגג שלו, אבל אם הבית יפול אין לו זכות והקונה יבנה בית חדש אין לו זכות בגג החדש, אך אם התנה מועיל התנאי שהוא יוכל לבנות את הדיוטא גם אם הבית הישן נפל והקונה בנה בית חדש.

ושואלת הגמרא מה היה צריך ריש לקיש ללמוד זאת מהברייתא, ואמנם לדעת רב זביד מובן שלמד ריש לקיש מהברייתא שכפי ששייר הלוי חלק בקרקע, כך המוכר שהתנה על הגג שייר לעצמו **מקום** נוסף שיוכל להוציא זיזים מעל החצר, אבל לדעת רב פפא שכל מה שלמד ריש לקיש זה שהוא יוכל

לבנות את הגג מחדש אם יפול לזה אין צריך את הברייתא כי אף בלא הברייתא אנו יודעים את הדין שכשאדם מוסיף תוספת בשטר שלא לצורך, לומדים ממנה שהוא הוסיף לעצמו זכות בנכס. ונשאר הגמרא בקושיא.

אמר רב דימי מנהרדעא שאדם שמכר בית לחבירו, צריך לכתוב שהוא מוכר את הבית מתהום הארץ ועד לרקיע, ואף שכתב כבר בשטר שהוא מוכר את עומק ורום הבית אין זה מספיק, כיון שלולי שהיה כותב כלום לא היה הקונה קונה את עומק ורום הבית, ולאחר שכתב עומק ורום, זה הועיל שיקנה את מה שתחת הבית ואת גג הבית, אך עדיין לא קנה הקונה בור ודוד ומחילות שבקרקע, ורק אם המוכר הוסיף בשטר וכתב שהוא מוכר את הבית מהתהום עד הרקיע זה מועיל לקונה שהוא יקנה גם את הבור והדוד ומחילות שתחת הבית.

ומנסה הגמרא להוכיח כדברי רב דימי ששטר שכתוב בו סתם שאף עומק ורום הבית מכור, אין זה מועיל למכור את הבור והדוד שתחת הבית, מהמשנה שאומרת שהמוכר את הבית לא מכר לא את הבור ולא את הדוד אף על פי שכתב לו עומקא ורומא, ורואים שמה שכתב לו עומק ורום מועיל רק לגג הבית ומה שתחת הבית, אך לא לקנות את הבור והדוד, וכדברי רב דימי.

אך דוחה הגמרא שאין מכאן ראייה כיון שיתכן שכוונת המשנה באופן שלא כתוב בשטר שהמוכר מוכר את עומק ורום הבית, שאז אינו קונה את הבור והדוד, אבל אם כתוב בשטר עומק ורום הבית באמת יקנה אף את הבור והדוד. אלא שמה שאומרת המשנה אף על פי שכתב לו עומקא ורומא כוונתה שאף אם לא כתב לו עומק ורום הרי זה כאילו כתב לו, וקונה את עומק ורום הבית עצמו. אך בור ודוד ומחילות קונה רק אם כתב לו עומק ורום.